

K ZNANSTVENOZGODOVINSKEMU MESTU MATIJA MURKA

V razvoju Matija Murka primerjalnega jezikoslovca, književnega zgodovinarja in narodopisca zaslužijo največ poudarka raziskovalne metode, ki jih je vpeljal v treh obdobjih svojega znanstvenega delovanja (1883—1900, 1900—1920, 1920—1951). Murko je svoje življenjsko prizadevanje razumel kot prispevek k zgodovini človeške civilizacije, v kateri so udeležena vsa ljudstva sveta.

The evolution of Matija Murko (1861—1952) as a comparatist scholar in linguistics, literary history, and folklore is best revealed through the productive methods of investigation he introduced during three periods of his research work (1883—1900; 1900—1920; 1920—1951). Murko considered his lifelong labors a contribution to the history of human civilization in which all peoples participate.

Matija Murko (1861—1952) je zapustil mnogovrstno in obsežno delo, ki se da le na videz uvrstiti v določene duhovne tokove v času nastanka. Pripadal je tretji generaciji slovanskih jezikoslovcev. Obenem se je specializiral kot germanist pod vtisom evropskega pozitivizma. Pri Murku je v nasprotju s pozitivizmom, kot so ga takrat uresničevali v ruski slavistiki in nemški germanistiki, odsoten vsakršen scientizem. Niti mu ni znanje samo sebi namen niti ne izriva svoje nezamenljive osebnosti iz znanstvenega predmeta.¹ Murko je ob tem prispeval tiste »ljudske izkušnje«,² ki jih je kot slovenski kmečki otrok sodoživljal pri odpravi južnoslovanske zadrage. Nadalje je bilo za njegovo ustvarjanje značilno, da je funkcionalno in komplementarno uporabljal različne raziskovalne metode. Tako je zahteval kompleksno raziskovanje jezika in književnosti. Vedno je skrbno upošteval metodološke novosti. Na prvem kongresu slovanskih filologov leta 1929 je pričel širiti programske teze praškega lingvističnega krožka. V prvem letniku svoje revije *Slavia* (1922/23) je objavil zapis Hermanna Wendla *Friderich Engels und die Slavistik* in petnajst let pozneje (1937/38) je prav tam ponudil v oceno knjigo P. Pekárka *Karel Marx — Bedřich Engels, O literatuře a literární kritice*.

Prav tako tudi ni mogoče spregledati Murkovega velikanskega razvoja v času. Iz predstavnika slavistične pozitivistične srenje okoli leta 1890 se je do leta 1950 razvil v vodjo protifašistično angažirane demokratične slavistike in znamenitega primerjalnega kulturnega zgodovinarja.

Zgodnja dela — v letih 1883—1900 — so nastajala v krogih učencev dveh učenjakov, ki sta zagovarjala filološke primerjalne metode — Vatroslava Jagića in Richarda Heinzla. Murko pa je obenem delal pri upokojenem Miklošiču kot pisar in od njega prevzel orodje dobrega filologa, podkovanega *in slaviciis* in v sanskrtu. Tudi razlike med Heinzlom in Erichom Schmidtom, ki je nastopil delo na Dunaju leta 1885, niso ovirale Murka, da se ne bi učil od

¹ Za kriterije prim. K. Schnelle, *José Martí*, Leipzig 1985, str. 84.

² Izraz povzemam po F. Engelsu; prim. K. Marx — F. Engels, *Werke* 18, Berlin 1962, str. 668.

obeh. Tako se je zgodaj razvila njegova kritična metodna zavest. V zborniku Heinzlovih učencev leta 1898 je Murko objavil študijo *Miklosichs Jugend- und Lehrjahre*, v kateri je označil, kaj je štel za veliko srečo: imeti učitelje, ki so ga vzgajali k samostojnosti, ki so ga spodbujali, da je iskal lastne poti, in ki so mu prepuščali lastne idejne pobude. Tako je Murko po lastnem pričevanju prevzel od Miklošiča idejo o raziskovanju ljudske epike — in nato še idejo, ki naj bi postala njegovo vodilo: civilizacija je sad dela *vseh* narodov.³

V Murkovem izboru tem je očitna pripadnost k zatiranemu »malemu« narod. Kajti nikoli ni bil »čisti« znanstvenik. Njegova resnica naj bi koristila v sodobnem življenju. Vseskozi je dajal prednost naslednjim predmetom znanstvenega raziskovanja:

- ideji slovanske vzajemnosti z J. Kollárjem kot središčem;
- stopnjevitosti mišljenja v slavistiki;
- življenjepisom »pozabljenih« kulturnih ustvarjalcev;
- »pozabljenim« slovanskim tradicijam v evropskem prostoru od reformacije dalje ob poudarjanju prehodnih stopenj;
- zatiranim jezikovnim kulturam (Belorusi, »Malorusi«, Lužiški Srbi);
- povezanosti besede in materialne kulture;
- kompleksnosti, spremenljivosti in mednarodni spremašanosti folklore.

V prvih delih,⁴ že v debiju *Miklošič in Hrovati* (1883) in v recenzijah k starejši ruski slovstveni zgodovini, ki so izhajale od leta 1890 dalje v reviji *Archiv für slavische Philologie*, je opaziti Murkovo težnjo k samostojnosti. Tu se že srečujemo s prizadevanjem za splošno jezikovno in slovstveno primerjavo, in priložnostno že uporabljaja izraz *vzajemnost*. Vendar zgodnje velike študije v nasprotju z izvirnimi krajšimi deli plačujejo davek okusu časa. Ko se je Murko oziral nazaj, je spoznal, da je premalokrat izhajal iz primera in prepogosto iz teze. To velja še posebej za delo *Deutsche Einflüsse auf die Anfänge der böhmischen Romantik* (1897), v katerem so bili — bržkone zaradi zahtev E. Schmidta — duhovnozgodovinski pristopi k nemški romantiki enotirno preneseni na slovansko. Murko je ohranil le nekatere postopke, da bi označil posamezno osebnost, medtem ko ji sodi z merilom pripadnika drugega naroda.⁵

Svoje mesto v slavistiki je Murko določil že leta 1893 v sestavku o Kollárjevi ideji o književni vzajemnosti in leta 1899 v »vademekumu novejšje slavi-stike« — študiji *Dr. Vatroslav Oblak*. V prvem članku je pretresel slovofilstvo, sodobno kulturno sociologijo in mesijanstvo. Osebnostno se je zavzel za rusko kulturnozgodovinsko šolo Pipina in Spasoviča. Slovansko umetniško kulturo je imel za prispevek k pomladitvi evropske umetnosti in za nenadomestljivo sredstvo za krepitev humanosti. Pri tem je Murko imenoval primere, ki so bili pozneje v središču njegovega poučevanja na univerzi: Mickiewicz, Puškin in Lermontov so zahodnoevropski poeziji vrnilo impulze, ki so jih dobili od nje; Turgenjev in Kraszewski sta obnovila tehniko novele; poljski sli-

³ Prim. M. Murko, *Paměti*, Praga 1949, str. 39; nav. po: M. Murko, *Spomini*, Ljubljana 1951, str. 39.

⁴ Bibliografijo del M. Murka je leta 1937 oskrbela njegova hči J. Arneri-Murko; objavljena je bila najprej v: M. Murko, *Rozpravy z oboru slovanské filologie*, Praga 1937 (Práce slovanského ústavu 4), str. 581—597, nato pa z delnim dopolnilom do leta 1949 še v: M. Murko, *Spomini*, Ljubljana 1951, str. 265—295.

⁵ M. Murko (rec.), K. A. Arabažin: Kazimir" Brodzinskij i ego literaturnaja d"žatel'nost', 1891, *Archiv für slavische Philologie* 15 (1893), str. 416.

karji in češki glasbeniki so vplivali na evropske umetnike.⁶ V habilitacijskem predavanju *Die ersten Schritte des russischen Romans* (1897) je Murko označil globoko vsebino ruskega leposlovja, ki »se upa lotiti najpretnostnejših problemov človeštva in nam jih približuje tako iskreno in po resnici«. ⁷

Murkovo zadnje, nazaj ozirajoče se določevanje lastnega mesta je razbrati v obsežni recenziji *Jagićovy paměti*⁸ (1939). Murko se nam kaže kot raziskovalec, ki se zelo nadzoruje, da bi zvesto in vestno posredoval znanstvene podatke. Kot svoj ideal poudarja »akuratnost, marljivost, /.../ dobro šolo, dobro metodo raziskovanja«. ⁹ Nadalje se je imel za zagovornika slovanstva tam, kjer je potreben najvrednejši predstavnik — »v samem srcu germanskega življa«. ¹⁰ To je dostojno dokazal v letih 1917—1920 v Leipzigu. V nasprotju z Jagićem je Murko historiziral metode, ki jih je razvila slavistika, in jih sistematično povezal z jezikoslovnimi šolami (npr. mladogramatikov), s folkloristiko (npr. mitološke smeri) ali kulturologijo. Zastopal je mnenje o čedalje večjem zblizjevanju jezikoslovja in kulturologije.

Murkovo drugo ustvarjalno obdobje — v letih 1900—1920 — še ni premagalo navedenega dualizma sintetičnih in analitičnih del. Označuje ga trikratni prelom s tradicijo. Prvič se je lotil folklorističnega raziskovanja polj, ki se je takrat šele začelo in sta ga opravljala brata Sokolov na severnoruskem področju Onjege. ¹¹ Že pred tem je Murko v manjših delih in v študiji *Die Geschichte von den sieben Weisen bei den Slaven* (1890) zavnil način opazovanja posameznih narodov. Začel je kot zastopnik zgodovinsko-folkloristične primerjalne šole in je dajal prednost modernim raziskovalnim metodam Veselovskega, Halanskega, Ždanova in V. Millerja. ¹² Njegova domena je bila južnoslovanska folklorja, za katere primerjalno presojo so mu posredovale pomembne spodbude študije T. Materića o mednarodnih motivih v ljudski epiki. Zdaj pa se je Murko na izzivalen način lotil »balkanske folklorec«. Na kraju samem je dočkal dejstva o spremenljivosti tistih besedilnih struktur, ki so jih od Grimma in Goetheja do T. Fringsa imeli za posebno trdne. Murko nam je zapustil neprecenljivo sociografsko gradivo o spreminjanju južnoslovanske folklorec v letih 1910—1940. Sem spadajo nove metode kompleksnega raziskovanja in zapisovanja besedil, ki so do danes ostale vzorčne. I. Klagge še leta 1986 potrjuje, da je bil Murko — kot poznavalec južnoslovanskega ljudskega življenja od znotraj — med prvimi v Evropi, ki so posredovali »plastično predstavitev resničnega življenja folklorec«. ¹³ Sistematično jo je povezal z zgodovinskimi, zemljepisnimi, socialno- in kulturnopolitičnimi dejavniki.

⁶ M. Murko, *Rozprawy z oboru slovanské filologie*, Praga 1937 (Práce slovanského ústavu 4), str. 62 in 67.

⁷ M. Murko, *Die ersten Schritte des russischen Romans*, Dunaj 1897, str. 3.

⁸ M. Murko (rec.), *Jagićovy paměti /ocena knjige V. Jagića Spomeni mog života/*, *Slavia* 16 (1938/39), str. 347—384.

⁹ *Nav. delo*, str. 378.

¹⁰ *Nav. delo*, str. 355.

¹¹ Prim. J. Matl, *Europa und die Slaven*, Wiesbaden 1964, str. 2 in dalje.

¹² Prim. M. Murko, *Nové studie o jihoslovanské národní epice*, v: M. Murko, *Rozprawy z oboru slovanského národopisu*, Praga 1947 (Práce slovanského ústavu 21), str. 106 in 109.

¹³ I. Klagge v prispevku na znanstvenem kolokviju o Matiju Murku 6. maja 1986 na Univerzi Karla Marxa v Leipzigu; predvideno za natis v reviji *Wissenschaftliche Zeitschrift der Karl-Marx-Universität Leipzig, Gesellschaftswissenschaftliche Reihe* 36 (1987), zv. 1.

Bolj problematičen je bil Murkov poskus, da bi ubral nove poti v pisanju slovstvene zgodovine. Pred napadi se je branil leta 1911 v obširni polemiki *Zur Kritik der Geschichte der älteren südslavischen Litteraturen*, kjer imenuje svoj način razlage sintetičen:¹⁴

Bil je že skrajni čas, da postavimo slovstveno zgodovino tudi pri južnih Slovanih na moderno osnovo, da presežemo bibliografsko-biografsko metodo, da pospravimo z romantičnimi nazori o ljudskosti (najboljše domače slovstvene zgodovine se še vedno začenjajo s stvaritvami ljudskega duha), da razumemo vsaj starejše slovstvo južnih Slovanov kot celoto, ki je ne gre drobiti po današnjih nacionalnih pojmovanjih, da pa zato posvetimo primerno pozornost razvoju celotne kulture po obdobjih in pokrajinah in pri tem še posebej upoštevamo tudi zgodovinsko ozadje. Prekinitev s tradicijo pogosto sploh ni bila lahka.¹⁵

Vendar ne smemo prezreti, da prenašanje metod, ki so se obnesle pri starejših slovstvih, na nacionalne književnosti 19. in 20. stoletja ni dalo večjih sadov. Ugotoviti je mogoče precejšnjo odvisnost od Diltheyeve duhovnoznanstvene koncepcije in Nadlerjevega plemenskozgodovinskega izhodišča. Slabo deluje povsod tam, kjer je Murko precenil asimilacijske poteke in kjer se je pustil voditi zvestobi namesto napredujoči zgodovini duha, čeprav je kolidirala z danimi podatki.

Tretjič je Murko pomagal izpeljati etimologijo iz ozko filološkega področja. Plodni projekt *Wörter und Sachen*, pri katerem se je mednarodno združilo pet jezikovnih raziskovalcev, je obdržal svoj pomen. Ocena metodološke vrednosti Murkovih študij o materialni osnovi tvorbe pojmov je še danes enotna.

Murkova analitična dela o posameznih problemih južnoslovanske slovstvene zgodovine — kot npr. *Das serbische Geistesleben* (1916) ali *Kopitar in Vuk Karadžić* (1908) in njegova eksaktna prispevka za zakladnici znanja, članka *Slovenen* (v nemškem Brockhausovem konverzacijskem leksikonu leta 1895) in *Slovinci* (v češkem Ottovem znanstvenem slovarju leta 1898) — so potrebna temeljitejša analize z metodološkega vidika.

S preselitvijo v Prago leta 1920 se začne Murkovo tretje ustvarjalno obdobje. V nasprotju s Trofenikom¹⁶ je nam to čas zrele sinteze. Višek je že med svetovno vojno zasnovano delo *Die Bedeutung der Reformation und Gegenreformation für das geistige Leben der Südslaven* (1925—27). Osredotoča se na pomemben preobrat v evropski kulturni zgodovini. Murko odslej strogo upošteva nacionalno individualnost kot jedro svetu odprtih dosežkov. To je veljalo zdaj tudi za posebne primere, pri katerih so isti knjižni jezik in podobni etnografski dejavniki izražali večje pokrajinske enote. Ob izidu te knjige je sovjetski akademik A. N. Ljapunov Murku pismeno sporočil, da jo ima za izredno pomemben prispevek k znanosti predstavljanja slovanskih književnosti.¹⁷

¹⁴ M. Murko, *Zur Kritik der Geschichte der älteren südslavischen Litteraturen*, Ljubljana 1911, str. 4.

¹⁵ *Nav. delo*, str. 10.

¹⁶ Prim. R. Trofenik, predgovor h knjigi: M. Murko, *Geschichte der älteren südslavischen Litteraturen (mit einem Anhang)*, München 1971 (Beiträge zur Kenntnis Südosteuropas und des Nahen Orients 12), brez označene strani. Murkova »plodna leta« so zamejena z letnicama 1902 in 1917.

¹⁷ Dokument o tem se nahaja v zapuščini M. Murka v Narodnem muzeju v Pragi.

V tej knjigi je bilo lakonično besedilo dopolnjeno z obsežnimi stvarnimi opombami. Ta značilnost se pojavlja pri Murku od študije *Josef Konstantin Jireček* (1918) naprej in je znamenje velikega spodbujevalca. Če gremo po sledih, ki so jih pustila Murkova praška dela pri poznejših raziskovalcih, naletimo na zastopnike najrazličnejših strok in metodologij, tako recimo na kulturna sociologa K. Krejčíja in J. Matla ali na primerjalna književna zgodovinarja J. Mukařovskega in F. Wollmana. Murkov prvi praški doktorand je bil Slovenec Ferdo Kozak, poznejši soustanovitelj slovenske protifašistične osvobodilne fronte, po letu 1945 pa urednik revij *Novi svet* in *Naša sodobnost*. Če prenehamo z naštevanjem, lahko z Murkovima mladima zaupnikoma Wollmanom in Horákom ugotovimo, da je neprestano mislil na mednarodno sodelujoče naslednike.¹⁸ Nasprotno pa Murkovi praški stiki z nekdanjimi dunajskimi vrstniki niso bili ravno razgibani. Izjema bi bil mogoče muzikolog Zdeněk Nejedlý. On in Murko sta se metodološko najbolj dvignila nad Masaryka, katerega »znanstveni realizem« je v devetdesetih letih prejšnjega stoletja vplival nanju. Če bi bil potreben za to še kak dokaz, ga najdemo v Murkovih velikih folklorističnih študijah, kronanih leta 1951 z delom *Tragom srpsko-hrvatske narodne epike*. Masaryk se je še v pogovoru s Karlom Čapkom hvalil, da ni nikoli spremenil svojih stališč.¹⁹ Podobno je raziskoval »stvari na sebi« in »stvari za sebe«. Murko pa je nasprotno odkrito priznal — tako med drugim v obsežni študiji za revijo *Revue des études slaves* leta 1933 —, da je postopoma prišel do novih vpogledov v zgodovinsko spremenljivost ljudske pesmi.²⁰ Murko je raziskal razvoj stvari v času, njihovo zgodovinsko spremenljivost in njihove kompleksne vzroke. Murkova dela iz tridesetih let se metodološko zelo približujejo Bedřichu Václavku, marksističnemu kulturnemu sociologu, ki si je — kot Murko — prizadeval za intenzivne stike z mlado sovjetsko znanostjo. To je načelno ločilo Masaryka in Murka. Murko ne bi nikoli trdil, da naj vsak narod rojeva velike teze samo zase.

Že v članku *Dobrozdání o návrhu Rukověti slovanské filologie* (1925) je Murko očital M. Weingartu, da zanemarja pomembno novejšo metodološko rusko literaturo. Na tem mestu je imenoval deli V. N. Peretca iz let 1914 in 1922. Murko si je dopisoval predvsem s sovjetskima bizantologoma in kulturnima zgodovinarjema, ki sta delala v komisiji akademije znanosti za raziskovanje zgodovine materialne kulture, V. N. Bogdanovom in V. A. Vasiljevom. Potem ko se je Murko z Nejedlým leta 1925 udeležil slovesnosti leningrajske akademije, si je prizadeval za tesno znanstveno sodelovanje. Številna delegacija sovjetskih učenjakov na praškem prvem kongresu slovanskih filologov leta 1929 in 25 od sovjetske vlade poimensko izprošenih dopisnih članov v Murkovem inštitutu je odražalo to Murkovo spoštovanje. Tako se nam zdi več kot le lepa gesta, da je bilo na veliki mirovni manifestaciji na zadnjem mednarodnem slavističnem kongresu v Kijevu s spoštovanjem poudarjeno Murkovo ime. Josip Hamm je v svojem imenitnem predavanju spomnil na Murkov portret panslovana Križanića, na sijajni del knjige *Die Bedeutung der Reformation und Gegenreformation für das geistige Leben der Südslaven*.

¹⁸ F. Wollman, Murkova vědecká osobnost, *Slavia* 18 (1947/48), str. 1—22; J. Horák, Úvodem, v: M. Murko, *Rozpravy z oboru slovanské filologie*, Praga 1937 (Práce slovanského ústavu 4), str. VII.

¹⁹ Prim. T. G. Masaryk, *Spisy* 5, Praga 1948, str. XVI in 150.

²⁰ M. Murko (rec.), Jagićovy paměty, *Slavia* 16 (1938/39), str. 383.

Murkovo prepričanje je bilo vedno nedeljiv sestavni del njegovih znanstvenih del. Že med prvo svetovno vojno, ko je pripadal predstojništvu zveze za splošno razumevanje med narodi Para pacem, je bilo to politično izraženo mirovno prepričanje. V tridesetih letih si je Murko še posebej v nemško pisanih delih prizadeval za razumevanje z vsemi Nemci dobre volje, kot npr. v članku *Hundert Jahre der »Slavischen Wechselseitigkeit«* J. Kollárs (1937), objavljenem v reviji *Slavische Rundschau*, kjer je zapisal: »Čedalje bolj napredujoče zблиževanje med slovanskimi narodi v Kollárjevem duhu sicer tudi ustreza celotni razvojni poti človeške kulture in civilizacije in lahko pospešuje blaginjo ne samo Slovanov, ampak vsega kulturnega sveta.«²¹ Murko je bil odločen nasprotnik fašistične psevdoznanosti. V delu *Das Original von Goethes »Klaggesang von der edlen Frauen des Asan Aga«* (Asanaginica) in *der Literatur und im Volksmunde durch 150 Jahre* (1935—36) jo je uvrstil v avanturistično fantastiko.²² Z jasnimi besedami je spodbil rasistično sramotitev »polbarbarskih« Slovanov. Podčrtal je visoko raven ljudske ustvarjalnosti južnoslovanskih narodov in dokazal, da so bila v njegovi domovini stara evropska kulturna tla.

Murko je v tem delu tudi zavzel stališče do metod, ki jih je od leta 1893 sam uporabljal v folkloristiki in pri kritiki folklorističnih del drugih raziskovalcev. Revidiral je kritiko, ki jo je zapisal ob delih Milana Čurčina,²³ in enostranskost svojega prispevka v zborniku *Goethe's sbornik* leta 1932. Trdno pa se je držal temeljnega prepričanja: Primerjalno raziskovanje slovstev, povedk in pravljic bo postavilo učinkovite resnice nasproti pretiranemu nacionalizmu in njegovemu poveličevanju.²⁴

Matija Murko je zapustil spomine, ki so izšli leta 1949 v češčini (kot *Paměti*) in v slovenskem prevodu Murkovega sina Vladimirja leta 1951 (z naslovom *Spomini*). Na začetku je zapisano tole spoznanje: »Moje prizadevanje je šlo za tem, napisati resnico, ničesar olepševati in ničesar zamolčati, dasi to ni vselej ustrezalo sedanjim razmeram in mojim današnjim naziranjem, do katerih sem došel po skušnjah mnogih let.«²⁵ Te spomine priporočam mladim, ki se želijo preizkusiti, če imajo dovolj moči za znanstveno kariero. Za to knjigo velja, kar je nekoč Murko pripomnil ob Jagićevih *Spomenih mog života*: »Zasluzijo si, da jih študiramo, in si bodo čez leta še bolj zaslužili.«²⁶ Iz besedila nam govori skladnost velikega in krepkega značaja, ki je v svojem delu reševal navidezna in resnična protislovja.

Ne moremo končati, ne da bi omenili dve izročili, ki sta v slavistiki Nemške demokratične republike povezani z Matijem Murkom.

²¹ M. Murko, *Hundert Jahre der »Slavischen Wechselseitigkeit«* J. Kollárs, *Slavische Rundschau* 9 (1937), str. 23; nav. po: M. Murko, *Izbrano delo*, Ljubljana 1962, str. 103.

²² M. Murko, *Das Original von Goethes »Klaggesang von der edlen Frauen des Asan Aga«* (Asanaginica) in *der Literatur und im Volksmunde durch 150 Jahre*, *Germanoslavica* 3 (1935), str. 354—377, 4 (1936), str. 194—215 in 285—309.

²³ Izšla je v reviji *Archiv für slavische Philologie* 28 (1906), str. 351—385.

²⁴ M. Murko (rec.), I. M. Soběstianskij: *Učeniya o nacional'nyx" ossobenostjax" xaraktera i juridičeskago byta drevnix" Slavjan"*, Charkov 1892, *Archiv für slavische Philologie* 16 (1894), str. 254—286.

²⁵ M. Murko, *Paměti*, Praga 1949, str. 7; nav. po: M. Murko, *Spomini*, Ljubljana, 1951, str. 6.

²⁶ M. Murko (rec.), Jagićovy paměti, *Slavia* 16 (1938/39), str. 384.

Murkov zgledni slavistični inštitut, ki je bil voden demokratično in je skrbel za diferencirano izobrazbo pri vseslovanski širini, je bil vzor Edmundu Schneeweisu pri ustanovitvi Slovanskega inštituta v Rostocku leta 1946. Slavisti moje generacije so tu dobili temeljno izobrazbo — začela se je njihova vzgoja v »filoslovane«.²⁷

Drugo pomembno spodbudo je izkoristil leipziški zgodovinar Walter Markov. Iz Murkovih del o preporodu slovanskih narodov je razvil nosilno teorijo o tipološkem položaju zatiranih slovanskih narodov v evropskem razsvetljenstvu. V študijah iz petdesetih let, posebno še v razpravi *Bemerkungen zur südslawischen Aufklärung*,²⁸ je s primeri pojasnil pojav »krajšanja poti«, ki je narodom v 19. stoletju prihranilo »dohitevanje *ab ovo*« in jim odprlo zapornice komunikacij z glavnimi duhovnimi tokovi Evrope. V tem vidimo zelo pomemben prispevek k primerjalni zgodovini revolucij in k slovstveni zgodovini.

Znanstveni kolokvij na Univerzi Karla Marxa v Leipzigu maja 1986 je bil naše priznanje Matiju Murku, slovenskemu zagovorniku Slovanov kot pomembnega člana človeštva, ob 125-letnici njegovega rojstva.

Prevedel Peter Weiss
ZRC SAZU, Ljubljana

²⁷ *Nav. delo*, str. 372.

²⁸ Walter Markov, *Bemerkungen zur südslawischen Aufklärung*, v: *Deutsch-slawische Wechselseitigkeit in sieben Jahrhunderten*, Berlin 1956 (Veröffentlichungen des Instituts für Slawistik 9), str. 349—366.